Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

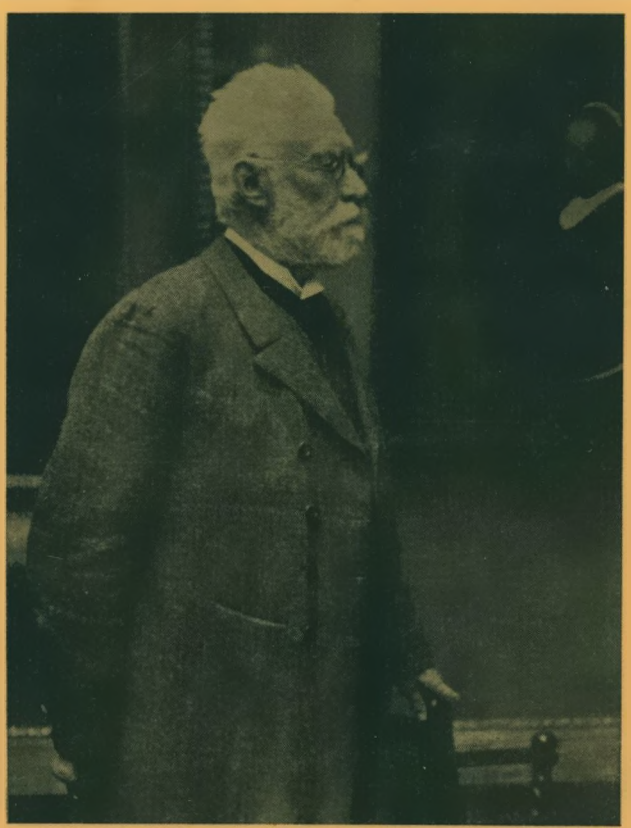
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

NIVAA 1672-1942

ET HISTORISK TILBAGEBLIK I ANLEDNING AF HUNDREDAARSDAGEN
FOR JOHANNES HAGES FØDSEL

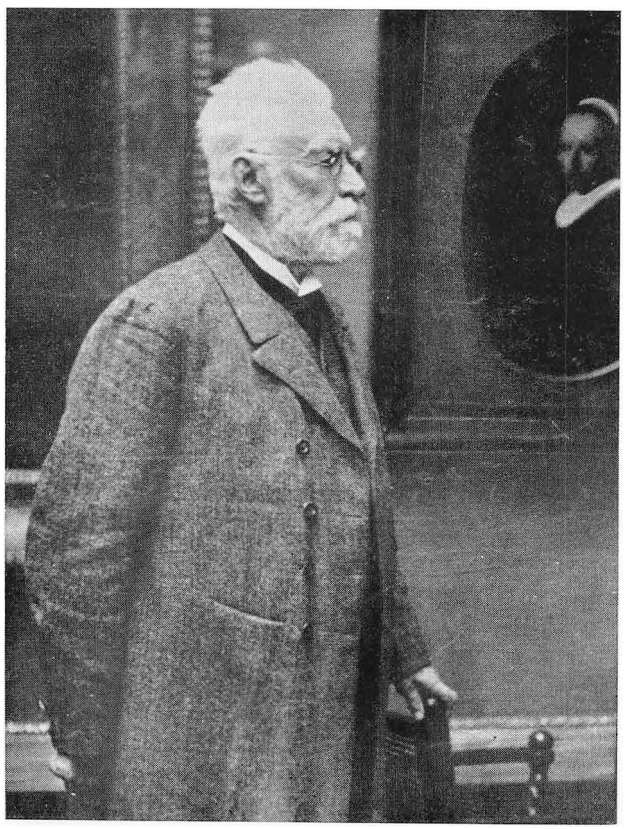

Godsejer Johannes Hage
(1842 - 26. - 5. - 1942)

København
BONDES BOGTRYKKERI
1942

NIVAA 1672-1942

ET HISTORISK TILBAGEBLIK I ANLEDNING AF HUNDREDAARSDAGEN
FOR JOHANNES HAGES FØDSEL

Godsejer Johannes Hage
(1842 - 26.-5. - 1942)

København
BONDES BOGTRYKKERI
1942

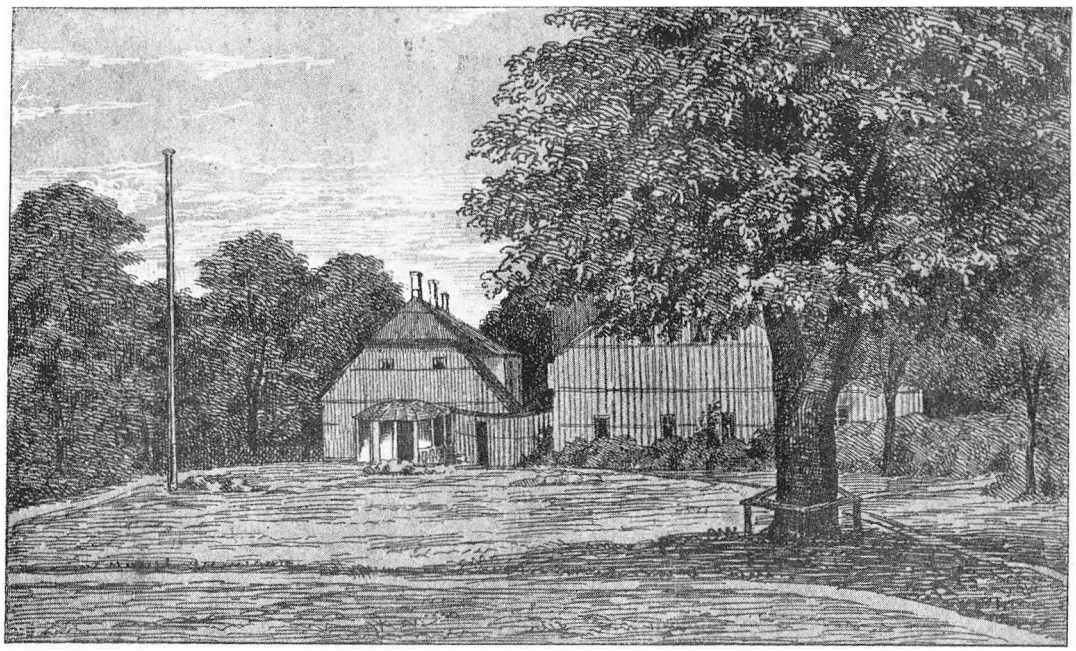
NIVAA 1672-1942

NIVAA, i Matrikulsprotokollen *Nibaae,* i Jordebogen af 1672 *Niuaa,* var et Fiskerleje med 3 Gaarde og 4 Landgildehuse, 7 Huse uden Jord og 3 Holdhuse. Birkeskriveren Lars Schive fik i Aaret 1722 Ret til at holde en »skikelig og forsvarlig Kro« i Nivaa og svare i Afgift 6 Rdl. aarlig. Broen over Aaen forpagtede han for en Afgift af 60 Rdl. aarlig og havde den fremdeles, indtil den nye Kongevej i 1766 blev aabnet for almindelig Færdsel, og Passagen ad Strandvejen blev saa ringe, at det ikke kunde betale sig at holde Bom for Broen. Kroholdet derimod vedblev til 1785, da Tilladelse blev givet til at flytte Kroen til Niverød, den nuværende Niverød Kro.

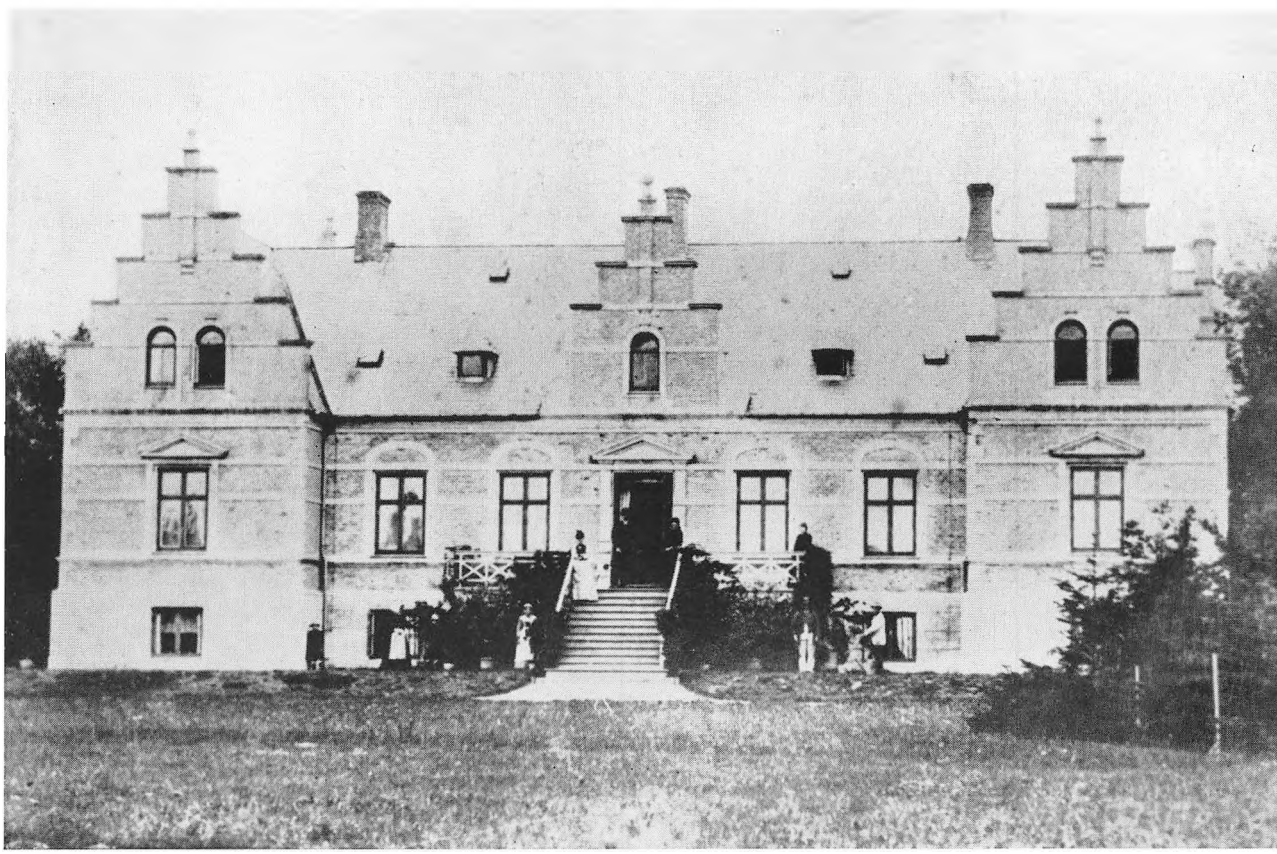
Gaard Nr. 1 i Nivaa blev i Dronning Louises Besiddelsestid 1701 nedlagt som Bondegaard og indrettet til et Teglværk i Anledning af hendes Byggeforetagende paa Hirschholm Slot. Senere blev Teglværket bortforpagtet og derefter tilfæstet Murermester Lars Eriksen. Efter hans Død 1753 faldt Teglværket tilbage til Staten.

Aar 1753 blev der af Admiralitetet anlagt en Galajhavn ved Nivaa. Havnen blev allerede i 1767 nedlagt, Bygninger og Tilliggende blev af Kongen ved Skøde skænket Kammerjunker Adam von Lüttichau, han skulde dog være ansvarlig for, at ingen af Havnens Pæle blev afhugget eller stjaalet, ligesom den i Havnen liggende Fregat reserveredes Søetaten. Alt blev dog i Aar 1793 skænket Lüttichau til fuldkommen Ejendom for 400 Rdl.

Saaledes kom Nivaa Havnegaard i privat Eje. Teglværket, som nu ejedes af Staten, forfaldt, men blev nogle Aar efter istandsat og forpagtet af Garver Hans Peter Frøde i Helsingør. Aar 1766 blev Teglværket solgt ved Auktion for en aarlig Afgift til Jørgen Birch, dog med den Reservation fra hans Side, at den aarlige Afgift kun skulde svares, »saalænge Materiale til Værkets Drift bevisligen findes tilstrækkeligt«. Birchs Eftermand, Jacob Kielskov, erhvervede i 1781 en Synsforretning, der gik ud paa, »at det fornødne Ler til Værkets Drift formedelst adskillige Hindringer ej kan haves«, og blev derfor fritaget for at svare Afgift, og Teglbrændingen ophørte.

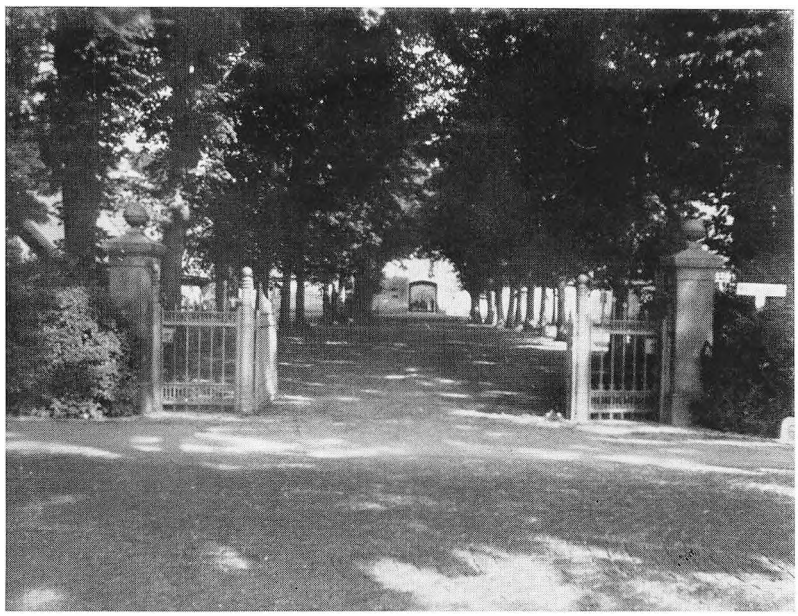
Nivaa Havnegaards Hovedbygning Aar 1878

Nivaagaard Hovedbygning Aar 1885

Nivaagaard set fra Sundet

Indkørsel til Nivaagaard

I 1790 købte Grev Reventlow Teglværket, nedbrød dets Bygninger og solgte Gaarden til Kammerherre Lüttichau, der igen 1797 afhændede den til Kammerherre Hauch. Den næste Ejer, Assistent Johan Jørgen Løwe solgte i 1802 Ejendommen til den norske Assessor Kräfting og denne atter i Aar 1808 til Kaptajn, Generalkrigskommissær Astrup, der ansøgte om Tilladelse til at genoptage det nedlagte Teglværksbrug uden Afgift. Tilladelsen fik han for 10 Aar. I 1810 købte Brinch Seidelin Gaarden og solgte den til Kammerherre, Minister von Qualen, som igen solgte den til P. M. Hagen, som senere overdrog den til W. Engelsted.

Nivaagaard set fra Indkørslen

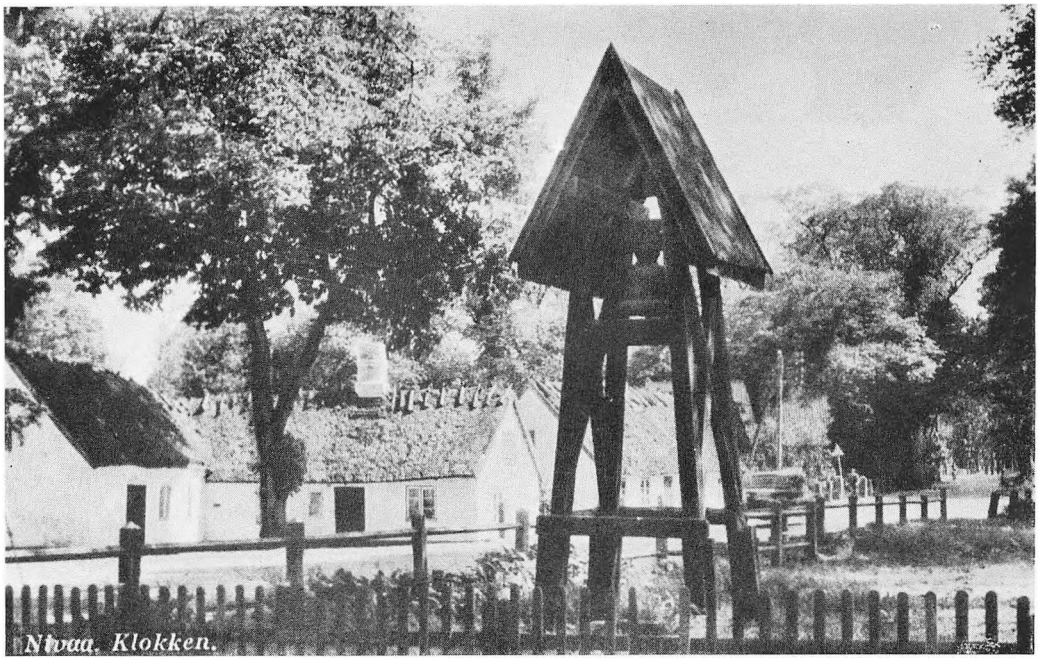

„Lille Nivaagaard"

Overkrigskommissær, Proviantforvalter Würtzen, der var ansat ved Havnen, byggede Aar 1754 »Lille Nivaagaard« paa en af Bøndernes Grunde; senere købte han hele Gaarden af Bonden, og der var nu ikke flere Bønder i Nivaa. Würtzens Eftermand var Lauritz Hvidt, der solgte til Hattemager Max; af ham købte Agersburg Gaarden og solgte den i 1810 til Brinch Seidelin, som saaledes forenede hele Nivaa By og de forud købte Gaarde til een Gaard.

En af Dammene

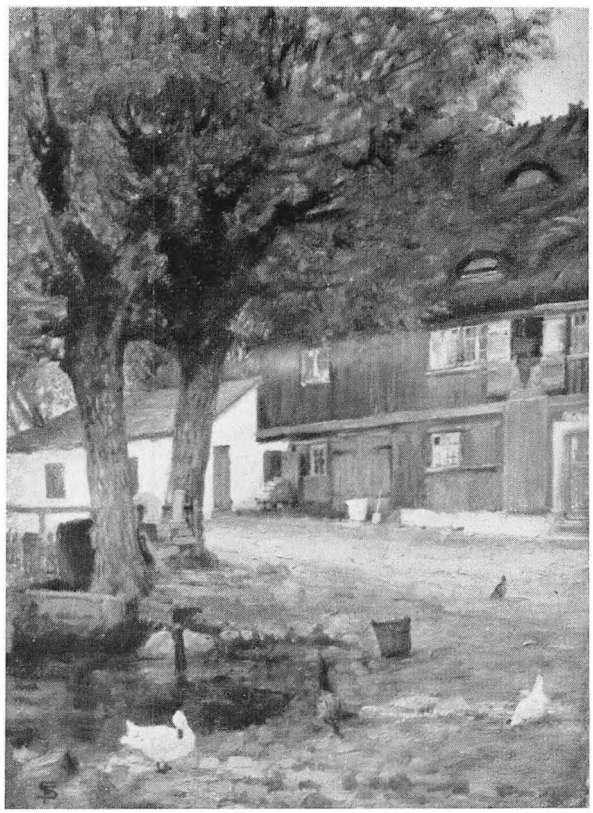
Nivaa By med Klokken

Den samlede Ejendom blev af Brinch Seidelin afhændet til Minister von Qualen, som igen solgte den til Frederik Burmeister i 1831.

I 1834 købte P. M. Hagen Ejendommen og solgte den 1847 til W. Engelsted, som i 1859 solgte den til Synnestvid for 97.000 Rdl., og efter at denne var gaaet fallit, blev den i 1862 overdraget til Alfred Hage for 101.500 Rdl. Alfred Hage købte i 1869 den ældgamle Landgildemølle, Nivaa Mølle, for 32.000 Rdl. Begge Ejendomme overdrog Alfred Hages Enke i 1872 til Sønnen, Lieutenant Johannes Hage for 150.000 Rdl.

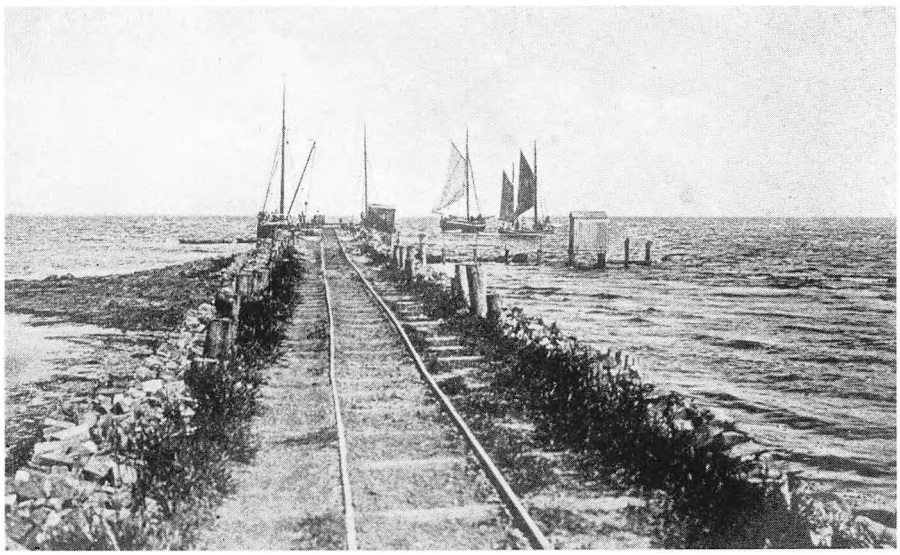
Nivaagaard set fra Haven

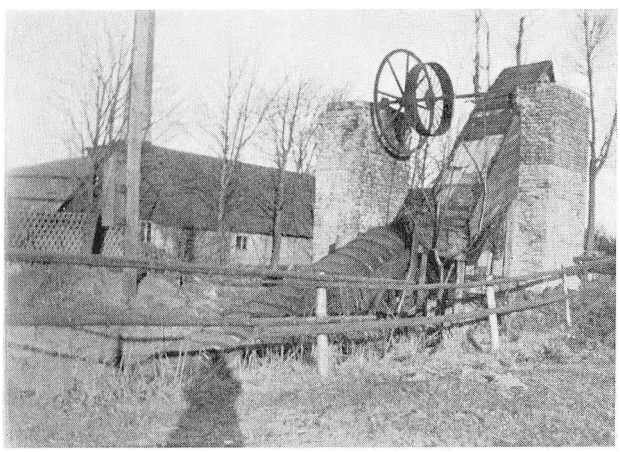
Nivaa Mølle 1869

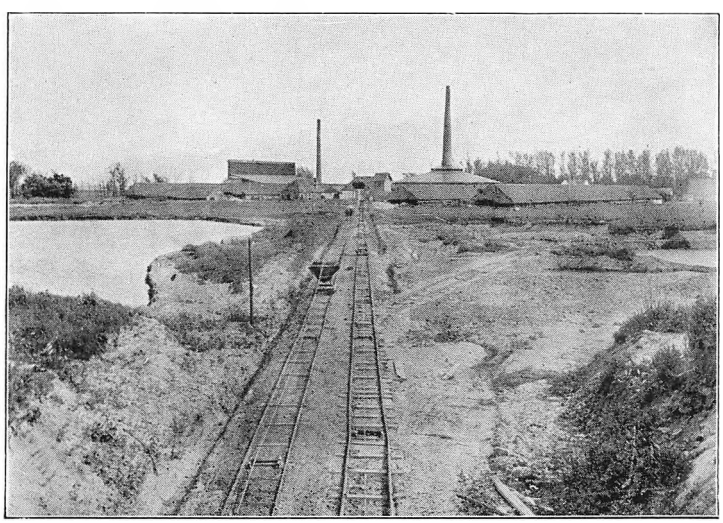
Nivaa Mølle 1942

Skibsbroen

Vandsneglen

Nivaagaard Teglværk
set fra Strandvejen

Højen i Parken

En af Søerne i Parken

Saaledes blev da Johannes Hage i 1872 Ejer af Nivaagaard med dertil hørende Teglværk, Nivaa Mølle og Nivaa By. Godsejeren var en energisk Mand, som trods sin Virksomhed som Rigsdagsmand i 25 Aar dog havde Tid til at beskæftige sig med sin Ejendom; han forbedrede sine Jorder ved Dræning og Mergling. Engarealerne ud mod Øresund lod han sætte i Stand ved Paakørsel af tusindvis af Læs Mergel, regulerede og drænede dem og lod opkaste store Højvandsvolde ud mod Sundet, saa Saltvandet ikke kunde komme ind og gøre Skade. Et Stigbord blev sat op i Aaen for at dæmme Vandet op, saa det kunde pumpes op i en stor Kanal til Overrisling af Engene, som senere blev meget frugtbare.

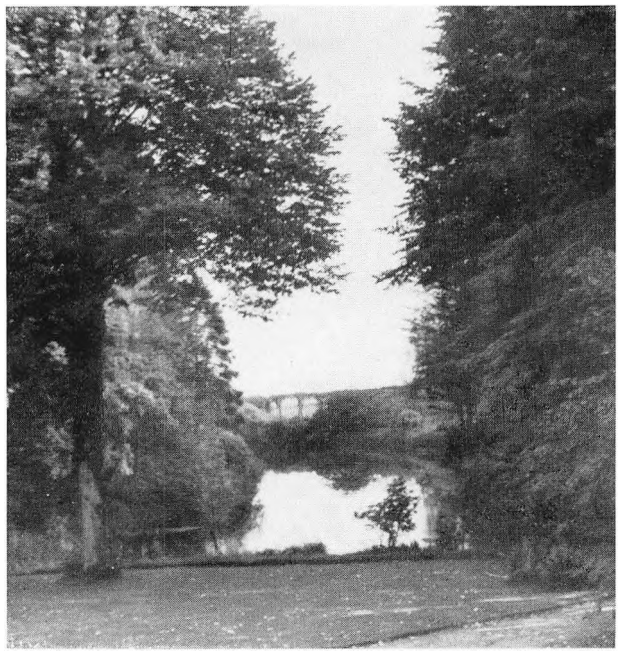
Springvand i Parken foran Malerisamlingen

Den hvide Bro over Dammen

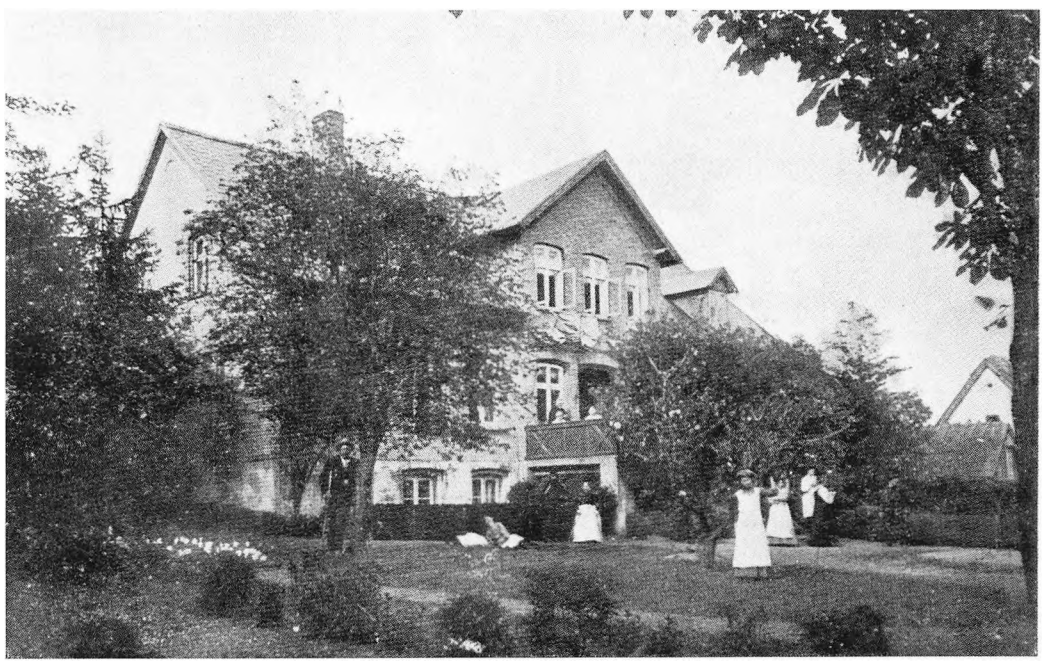

Alléen mellem Park og Skov

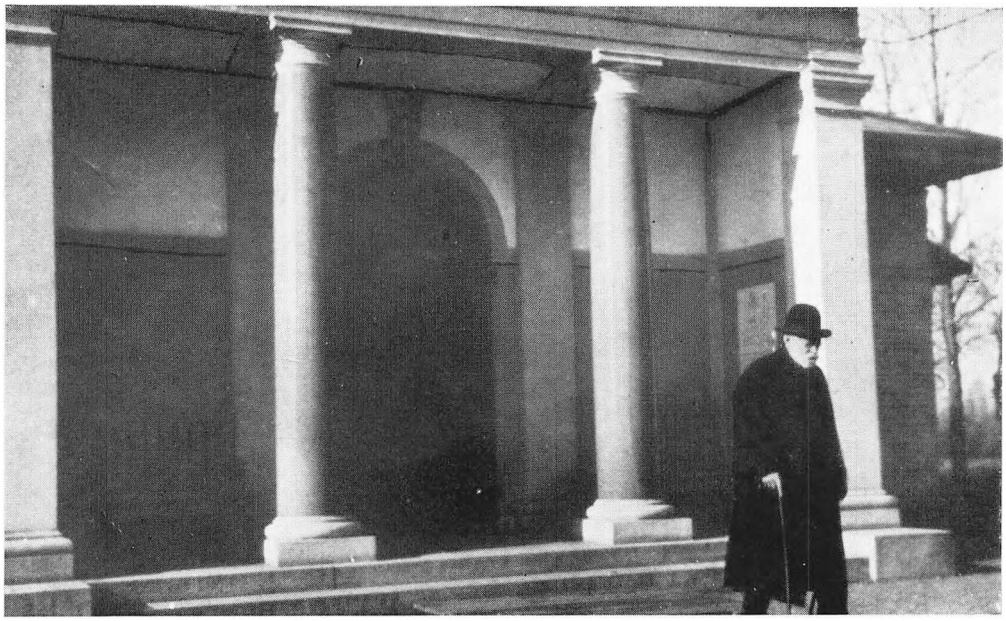

Parti fra Parken

Hovedbygningen til Nivaa Havnegaard laa dengang ved Strandvejen ud for Gaarden, sammenbygget ved en Buegang med Økonomibygningen, medens Inspektørboligen med Mejeri laa Vest for Strandvejen tæt ved Aaen. I 1879 brændte hele Gaarden samt to Huse i Nivaa By. Gaarden blev straks igen opbygget, og Hovedbygningen blev opført i 1881 Syd for Gaarden paa flad Mark.

Nivaagaard Hospital

Godsejer Hage paa Vej fra Malerisamlingen

I 1883 blev »Kildehøj« opført som Enkesæde for hans Moder, der var en stor Naturelsker, som straks sammen med Sønnen gik i Gang med Beplantning af Ejendommen, som dengang havde en yderst sparsom Vegetation.

I 1884 købte Godsejeren Morten Larsens Gaard i Niverød, lagde Jorden, ca. 80 Td. Land, ind under Nivaagaard og omdannede senere Hovedbygningen til Hospital for kronisk syge i Frederiksborg Amt. Det viste sig dog snart, at der var flere syge Mennesker, end der var Plads til, og i 1900 blev Hospitalet betydeligt udvidet, saa der ialt blev Plads til ca. 40 Patienter. Hospitalet bestyres af Fru Dagmar Brun (Johannes Hages Broderdatter) som Formand, et Amtsraadsmedlem og en Læge.

Nivaagaard Malerisamling
(Bygningen tegnet af Arkitekt Johan Schröder)

Godsejeren kunde ikke taale at se sine Folk gaa arbejdsløse om Vinteren, og for at skaffe Arbejde lod han i Vinteren 1900 nogle Mand grave en Dam i sin Have. I 1901 tilkaldtes den berømte Havearkitekt Glæsel, som snart fik udarbejdet en Plan, hvorefter der blev gravet 4 store Damme, og Fylden blev kørt op i Høje, som beplantedes med Hedeplanter, og paa den Maade skabte Godsejeren og Glæsel den meget smukke Park ud af sparsomme Beplantninger.

I 1903 byggede Godsejeren Museet; heri samlede han sine herlige Malerier, bestaaende af dansk og udenlandsk Malerkunst; baade Rembrandt, Luini, Rubens, Jan Steen, Bellini, Hobbema, de Hooch, Lotto, van Ostade, van Ruisdael, Veronese, Marstrand, Eckersberg, P. C. Skovgaard, Heinrich Hansen, Carl Bloch, la Cour, P. S. Krøyer, Chr. Købke, J. Th. Lundbye, Melbye, Ernst Meyer, Kr. Zahrtmann og mange andre er smukt repræsenteret *).

Claude Lorrain: Landskab med Fremstilling af Flugten til Ægypten

*) se Karl Madsen: Malerisamlingen paa Nivaagaard. København, H. H. Thieles Bogtrykkeri. 1922.

Bernardino Luini: Madonna med Barnet

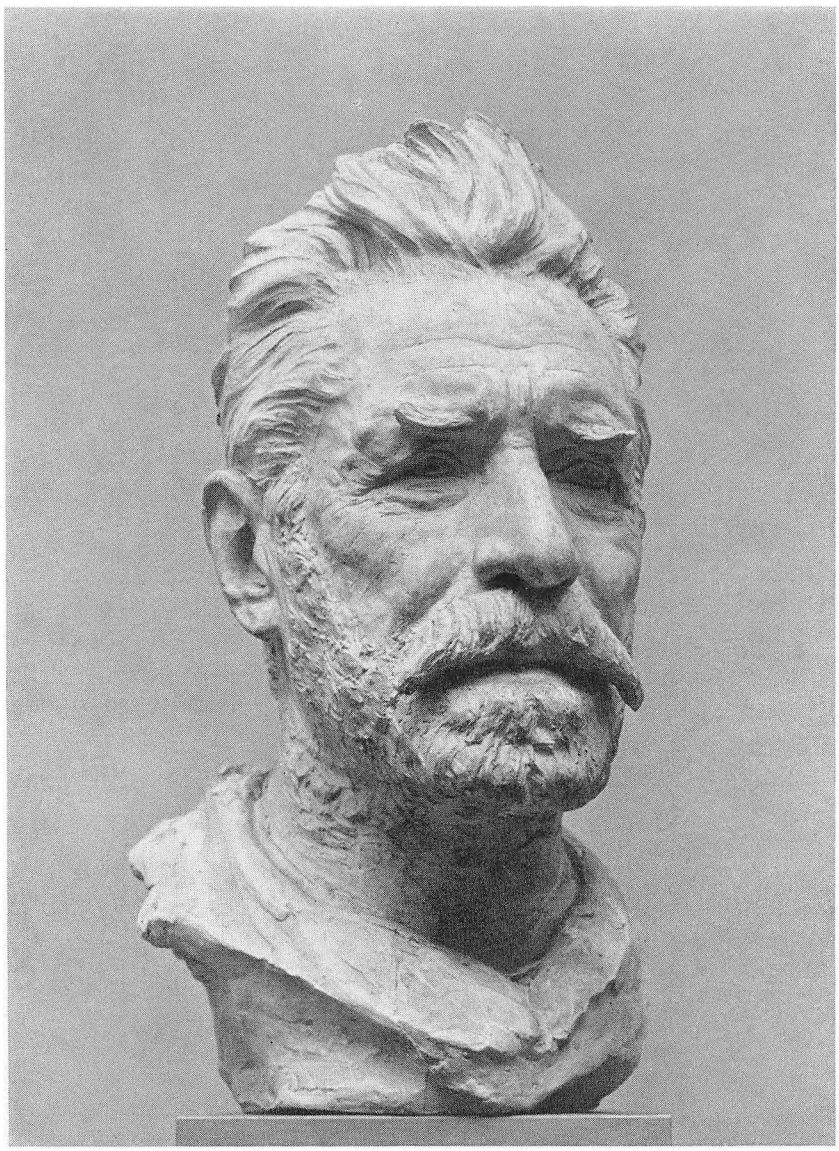

Nivaa Kirke

I 1910 byggede Johannes Hage Nivaa Kirke. Nivaa hørte under Karlebo Kirke, som ligger 1 Mil fra Nivaa; det var langt at gaa i Kirke, og Godsejerens Moder opførte allerede i sin Tid et Kapel i Nivaa, hvortil Præsten fra Karlebo kom hveranden Søndag, men Godsejeren syntes, at her burde ligge en rigtig Kirke, og udsaa Pladsen bag Nivaa Mølle, foran en lille Granlund, som egnet til Formaalet. Arkitekt Johan Schrøder tegnede og byggede Kirken, som tager sig godt ud i det smukke Landskab. Johannes Hage ligger begravet her, og en Buste af ham er sat paa Gravstedet.

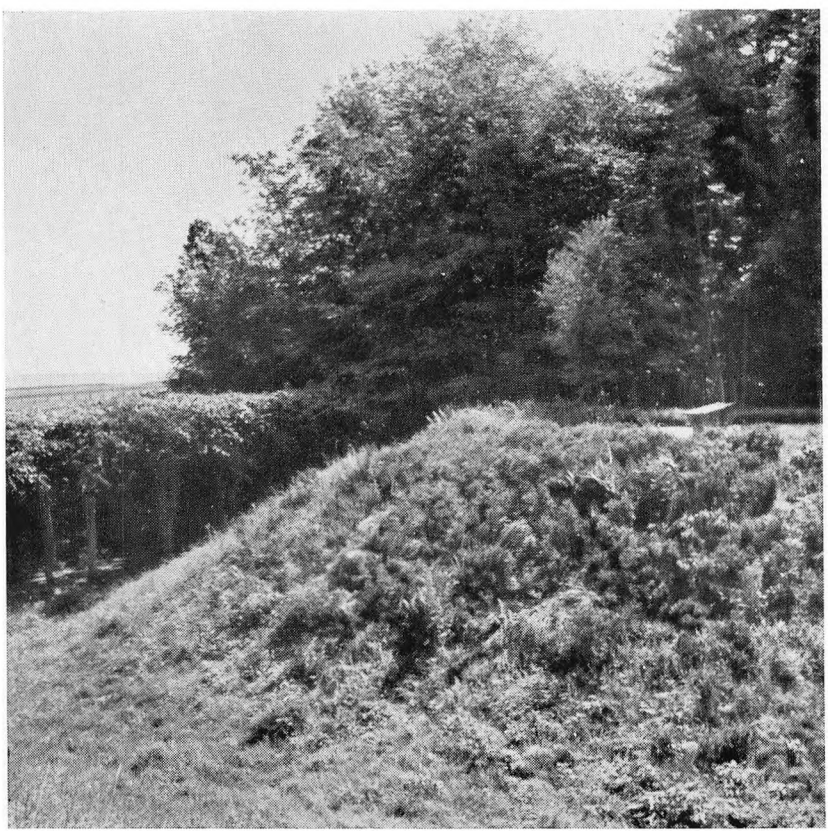
Stien til Stranden

Buste af Johannes Hage
(af Ludvig Brandstrup)

Parti fra Parken

Parti fra Højen

Et Kik fra Verandaen

Alléen til Stranden

En af Dammene

Et Kik fra Højen over Sundet

Godsejer Hage og Forvalter Andersson paa Verandaen i Hovedbygningen

I 1915 stiftede Godsejeren »Den Hageske Stiftelse« og tillagde denne 500.000 Kr. Renterne af Kapitalen skulde anvendes til Kurophold for nervelidende Mennesker. Det var først hans Tanke at bygge et Sanatorium, men han opgav dette, da han mente, der var Steder nok at tage hen, naar blot man havde de fornødne Penge.

I 1916 købte Godsejeren fra en Gaard i Niverød 17 Td. Land særdeles god Jord, som lagdes ind under Nivaagaard, hvis Areal nu blev ialt 520 Td. Land.

Godsejerens Fader, Alfred Hage, som erhvervede Ejendommen i 1862, gik straks i Gang med at modernisere Teglværket, som dengang kun fabrikerede ca. 2 Millioner Mursten uden Maskinkraft. 1864 blev den nuværende store Ringovn bygget, den ældste og største her i Landet.

I 1870 blev der indsat Maskiner, den lange Skibsmole blev anlagt, og nu forøgedes Fabrikationen efterhaanden fra 2 til 5 à 6 Millioner Sten, som alle blev transporteret pr. Skib til København. I 1918 var Maskineriet ikke rentabelt længere, og Værket blev moderniseret baade med Hensyn til Maskiner og Ovn. Nu er Fabrikationen 12 à 15 Millioner Teglvarer, som bliver afsat over hele Landet.

Godsejer Hage havde som trofast Medhjælper Inspektør Fehrmann fra 1872-1891. Ved Fehrmanns Død blev Virksomheden delt: Inspektør Alfred Christensen overtog Ledelsen af Avlsgaarden til 1915, da han trak sig tilbage efter 25 Aars Virksomhed. Ledelsen af Teglværket blev overdraget Forvalter Carl Andersson, som døde 1921 efter 46 Aars Virksomhed; han stod Godsejer Hage meget nær, og Johannes Hage omfattede ham med varmt Venskab.

Ved Forvalter Carl Anderssons Sygdom blev Sønnen, Theodor Andersson, kaldt hjem og overtog Ledelsen af Ejendommene fra 1918.

Frk. Anna Redsted Jensen var Bestyrerinde paa Nivaagaard Hospital i over 25 Aar.

Den 21. Januar 1923 døde Godsejer Johannes Hage, R. af D., D. M., p. p., 81 Aar gammel; et langt og virksomt Liv var tilende, men hans Minde lever og hans Tanker arbejder videre. Ved hans Død overgik Malerisamlingen til en selvejende Institution, som bestyres af Fru Dagmar Brun som Formand, Direktør Leo Swane, Kunstmuseet, og Arkitekt Peter Koch.

Nivaagaard Hospital tilfaldt Frederiksborg Amt. Alt det øvrige testamenteredes til »Den Hageske Stiftelse«. Den første Bestyrelse, som Godsejeren selv havde valgt, bestod af Overretssagfører Erh. Dyrhauge, Godsejer, Hofjægermester Christoffer Hage, Dr. med. Knud Malling, som tillige var Stiftelsens Læge, og Godsejerens mangeaarige Sekretær Frk. Marie Brasch.

Den nuværende Bestyrelse bestaar af Godsejer, Hofjægermester Christoffer Hage, Rydebeck, Sverige, (Formand), Overretssagfører A. Moltke-Leth, København, og Fru Dagmar Brun, Klampenborg.

Johannes Hages Ønske, at Nivaagaards Hovedbygning skulde anvendes til Reconvalescenthjem for nervelidende Kvinder, blev realiseret i 1934. Der er Plads til 16 Patienter, som faar 1 Maaned gratis Ophold. Samtidig uddeles der Pengeportioner paa 4-500 Kr. til nervelidende Mænd og Kvinder til Ophold paa Kuranstalt.

Fra 1938 har Dr. med. Einar Sørensen, København, fungeret som Stiftelsens Læge.

Godsejer Johannes Hages Ønske er sket Fyldest; i hans Hjem, hvor han selv levede i saa mange Aar, og i Park og Skov, hvor Sangfuglene fulgte ham paa hans Vandring, gaar nu syge Mennesker og finder Lægedom og sender ham en hjærtelig Tak.

Æret være hans Minde.

THEODOR ANDERSSON